

**Hodnocení produkce biomasy topolů a vrb na Lochočické
výsypce po 15 letech výmladkového pěstování**
Evaluation of biomass production of poplars and willows
on Lochočice spoiler heap – mine after 15 years of
coppicing

Ing. Jan Weger, Bc. Jaroslav Bubeník

*Silva Tarouca Research Institute for Landscape and
Ornamental Gardening, Publ. Res. Inst.*

Průhonice, Czech Republic

www.vukoz.cz

zlepšující vlastnosti porostů rychle rostoucích dřevin (RRD) na rekultivovaných plochách

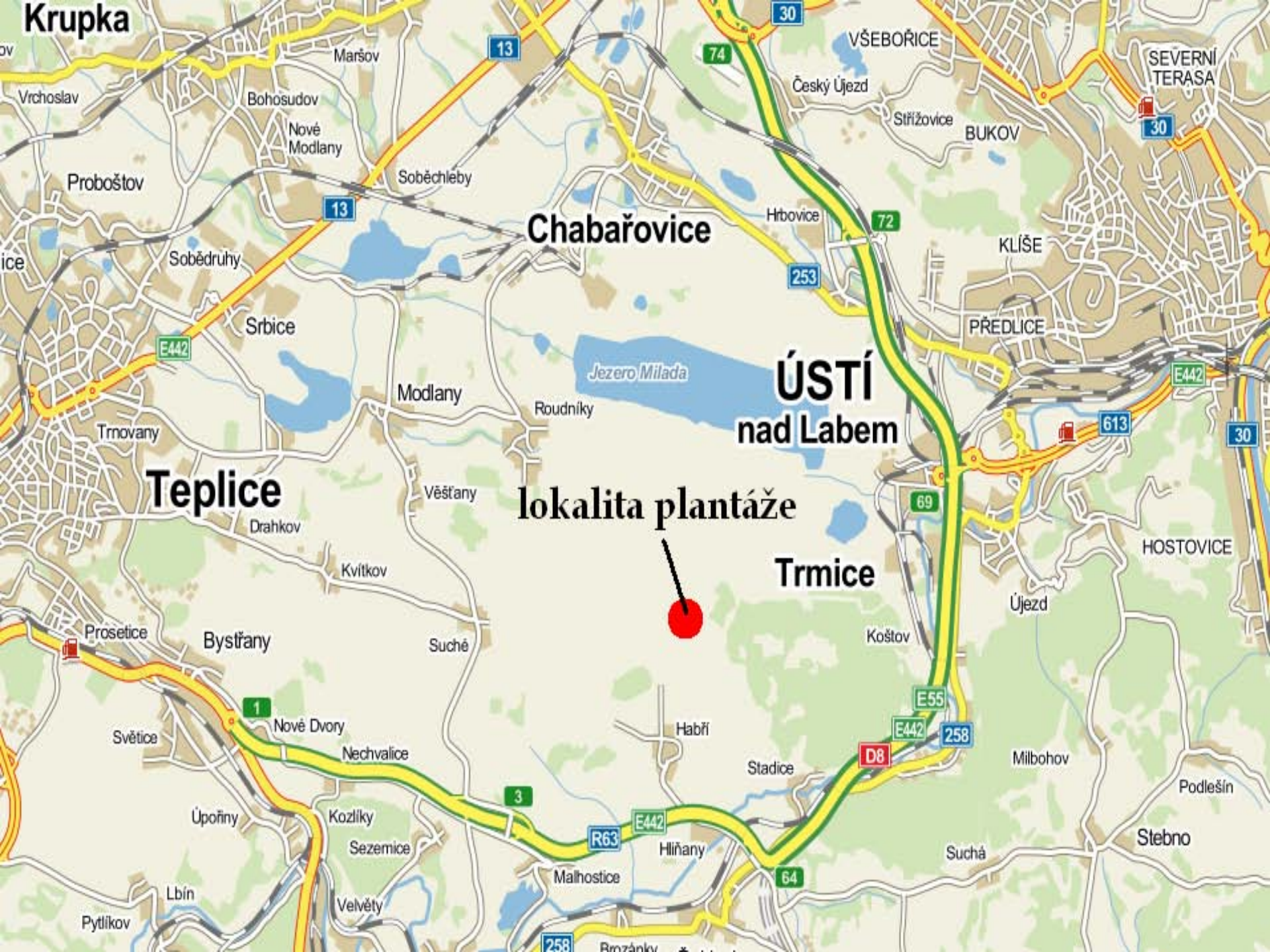
- rozsáhlý kořenový systém efektivně využívající živiny a současně zvyšující obsah půdní organické hmoty (Perttu, 1998)
- snižování rizika eroze a vyplavování živin (Šír et al., 2009)
- vybrané druhy a klony zejména vrb mohou sloužit jako vegetační filtry pro kontaminované půdy (Tlustoš et al., 2007; Fischerová et al., 2006; Komárek et al., 2008)
- v průběhu životnosti plantáže uloží, zejména do půdy, více uhlíku než se uvolní, čím déle se porost na ploše vyskytuje a čím větší je, tím více absorbuje uhlíku ze vzdušného CO₂ (Pacaldo et al., 2011)

předpoklady pro zlepšující účinek plantáže RRD

- při rekultivacích je důležité použít klony, které jsou v dané oblasti produktivní a efektivně využívají půdní živiny
- nízký odběr živin z půdy je žádoucí jak pro ekonomiku, tak i udržitelnost pěstování energetických plodin (Adegbidi et al. 2011)

pokusný porost poloprovozní plantáže RRD v lokalitě rekultivace Lochočické výsypky

- námi sklízený a sledovaný pokusný porost se nachází v souřadnicích 50°38'1,244" N, 13 56'59,754" E na místě, kde před vytěžením stála vesnice Lochočice.
- cílem pokusu je vyhodnocení porostu s výmladkovým pěstování 11 vybraných klonů topolů a vrb na nepříznivé lokalitě s probíhající rekultivací (Weger, Bubeník, 2011).

Krupka

Chabařovice

ÚSTÍ
nad Labem

Teplice

lokalita plantáže

Trmice

SEVERNÍ
TERASA

BUKOV

KLÍŠE

PŘEDLICE

HOSTOVICE

Bystřany

Koštov

Újezd

Milbohov

Podlešín

Stebno

Suchá

258

R63

E442

3

1

E55

69

613

E442

72

74

30

13

13

64

258

30

30

30

30

30

30

30

30

materiál a metodika

- pokusná plocha byla založena na východním svahu lesnické rekultivace výsypky Lochočice – sever IV.B u města Chabařovice
- výsadba do jednořádků o sponu $0,33 \times 2,5$ m (12 121 rostlin na hektar) na ploše 3 500 m² byla provedena v první polovině dubna roku 1995 rekultivační divizí dnešní Mostecké uhelné společnosti
- z důvodu pomalého růstu byla plantáž první tři roky odplevelována sečením v meziřádcích
- korunový zápoj se začal vytvářet ve čtvrtém roce od založení, plocha nebyli hnojena, či zavlažována
- první sklizeň všech jedinců byla provedena po třech letech růstu, následně byl porost v období 1998 – 2010 sklízen ve dvou variantách obmýtí 4×3letém a 1×12letém

6. 8. 2001

sortiment dřevin

- z vysazených 23 topolových a 8 vrbových klonů bylo sledováno 11 klonů

kód klonu	taxonomické označení	původ
P-nigsim-412	<i>P. nigra</i> × <i>P. simonii</i>	Přerov nad Labem, Česká republika
P-nigsim-410	<i>P. nigra</i> × <i>P. simonii</i>	Přerov nad Labem, Česká republika
P-nigsim-413	<i>P. nigra</i> × <i>P. simonii</i>	Přerov nad Labem, Česká republika
P-nigsim-414	<i>P. nigra</i> × <i>P. simonii</i>	Přerov nad Labem, Česká republika
P-eurNLB-264	<i>P. × canadensis</i>	Wageningen, Nizozemsko
P-dellau-415	<i>P. deltoides</i> × <i>P. laurifolia</i>	Pardubice, Česká republika
P-nigLuž-003	<i>P. nigra</i>	Brno Lužánky, Česká republika
P-nigKun-035	<i>P. nigra</i>	Kunovice, Česká republika
P-euraCZ-532	<i>P. × canadensis</i>	Kunovice, Česká republika
P-iamNE2-430	<i>P. deltoides</i> × <i>P. trichocarpa</i>	Parsons, West Virginia, USA
S-vimPuG-253	<i>S. viminalis</i>	Horní Moštěnice, Česká republika

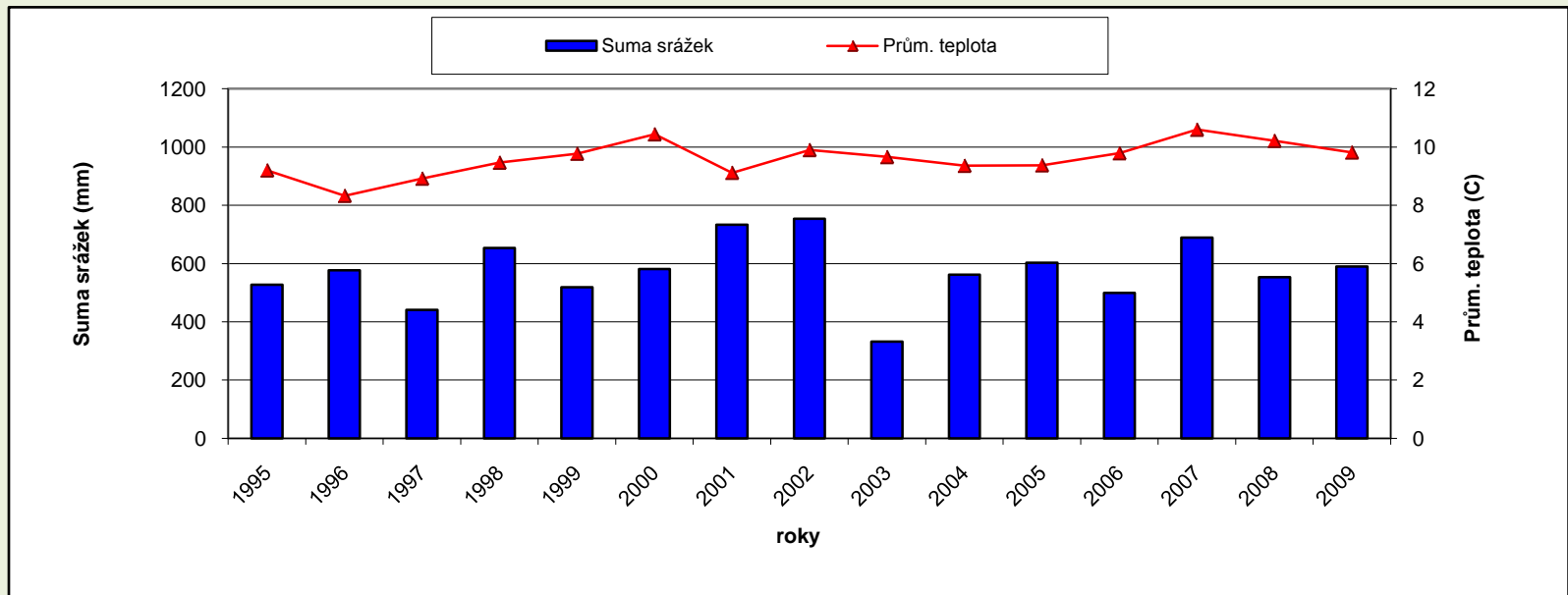
půdní podmínky

- V době založení porostu byly na lokalitě nepříznivé fyzikální vlastnosti navezeného substrátu (silně jílovitá svrchní vrstva) a zřejmě porušený hydrologický režim. Navážení a první kultivace substrátu byly provedeny těsně před výsadbou.

Odběr	Hloubka	pH	P	K	Ca	Mg	COx
7.4.2010	5–15 cm	7,43	13,4	309	5356	933	1,4
7.4.2010	50–60 cm	7,85	7,6	233	5324	882	0,93
23.2.2004	5–15 cm	7,41	10,7	259	4613	1012	1,27
23.2.2004	50–60 cm	7,50	8,7	238	4730	837	0,99

klimatické podmínky

- Lokalita patří do klimatické oblasti teplé, T2 (Quitt, 1971). Průměrná roční teplota a úhrn srážek byly $\bar{\theta}^t = 8,8 \text{ }^\circ\text{C}$ a $\sum P = 558 \text{ mm}$. Při srovnání průměrné měsíční sumy srážek za jednotlivé roky s dlouhodobým průměrem na území ČR vychází, že s výjimkou roků 2001, 2002 jsou na pokusné ploše Lochočické výsypky mimořádně suché srážkové poměry. Nadmořská výška je 250 m.

výsledky sklizní

- Od počátku experimentu docházelo v pokusném porostu k nadměrným ztrátám výsadeb, a proto byla, resp. mohla být v konečném hodnocení za 15 let růstu hodnocena jen menší část vysazených klonů topolů a vrb. V níže uvedené tabulce jsou uvedeny ze sklizní vypočtené hektarové výnosy v tunách sušiny za rok.

Klon\Skliceň	1998	2001	2004	2007	2010	Skupina
P-nigsim-412	0,44	9,30	12,12	5,00	8,78	C
P-nigsim-410	0,32	7,12	9,05	4,88	11,28	BC
P-nigsim-413	0,33	4,25	4,52	2,62	8,96	ABC
P-nigsim-414	0,28	3,68	4,19	3,13	7,48	AB
P-eurNLB-264	0,15	7,47	6,55	0,80	0,48	A
P-dellau-415	0,23	3,6	3,96	2,62	1,28	A
S-vimPuG-253	0,46	2,71	3,95	7,67	9,15	

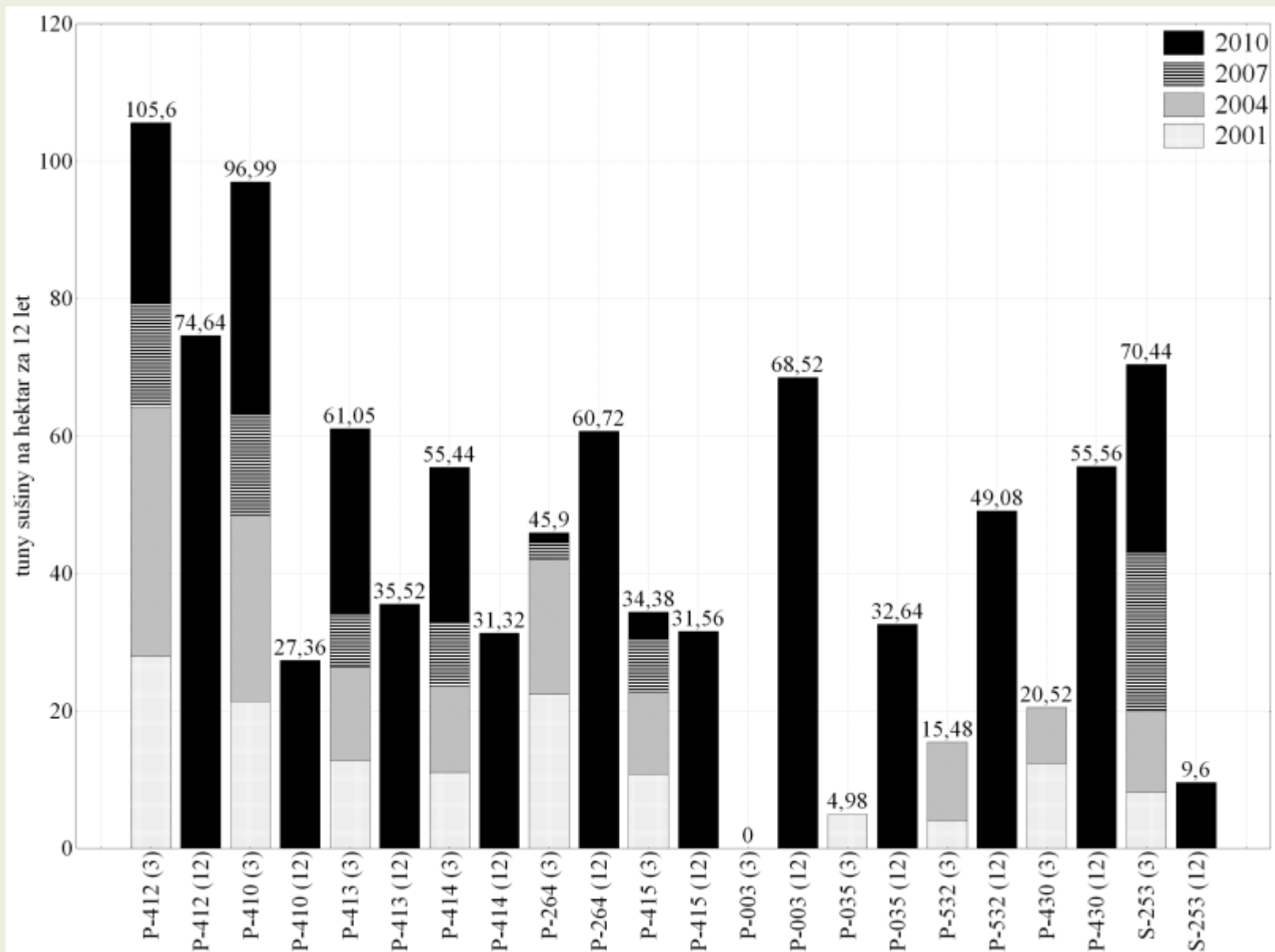

2010/04/16 15:23

výsledky sklizní 3 leté varianty obmýetí

- Průměrný roční výnos šesti topolových a jednoho vrbového klonu, které si zachovaly v 3letém obmýetí růstovou vitalitu po celou dobu experimentu, byl $4,5 \text{ t}_{\text{suš}}/\text{ha}/\text{rok}$ za 5 sklizní (1998–2010). Výnosy z roku 1998 dosáhly velmi nízkých hodnot u všech klonů, takže bylo uvažováno o ukončení pokusu. V následujícím roce však měla většina klonů vynikající přírůst, což umožnilo pokračování pokusu. V období let 1998–2004 docházelo v 3letém obmýetí u sledovaných topolových klonů k postupnému nárůstu výnosu. V roce 2004 byl průměrný výnos topolových klonů $6,7 \text{ t}_{\text{suš}}/\text{ha}/\text{rok}$. V roce 2007 u stejných klonů sklizně poklesly na průměr $3,2 \text{ t}_{\text{suš}}/\text{ha}/\text{rok}$. V sklizňovém roce 2010 výnosy klonů P-410, P-412, P-413, P-414 opět významně vzrostly. I s téměř úplným odumřením klonů P-415, P-264 je průměrné množství sklizené dřevní hmoty z 6 vážených topolových klonů v roce 2010 $6,4 \text{ t}_{\text{suš}}/\text{ha}/\text{rok}$. Výnosy vrbového klonu S-253 se v období 1998–2010 pohybovaly od 2,71 do 9,15 $\text{t}_{\text{suš}}/\text{ha}/\text{rok}$.

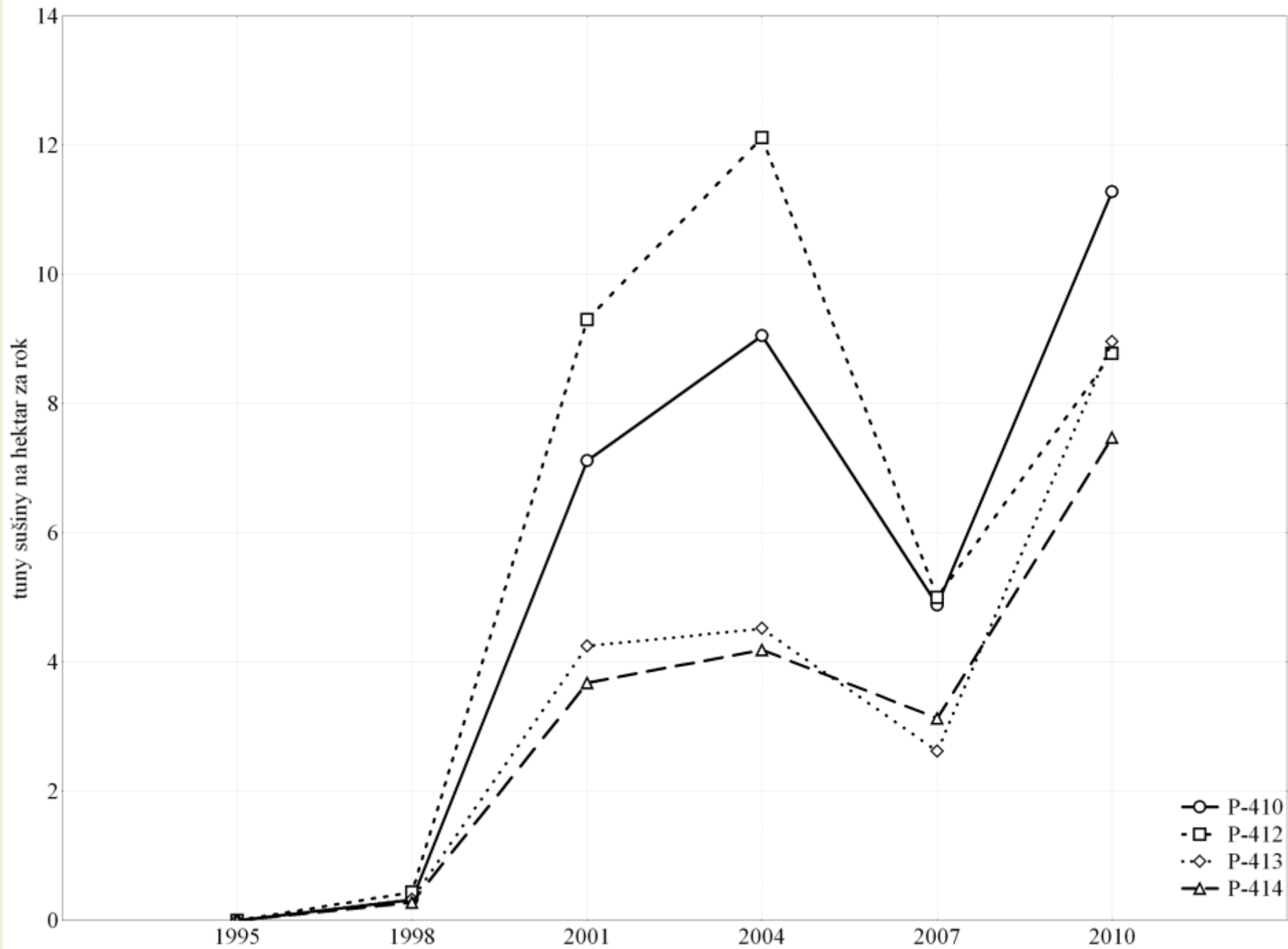
srovnání dynamiky růstu 3letého obmýtí s 12letým

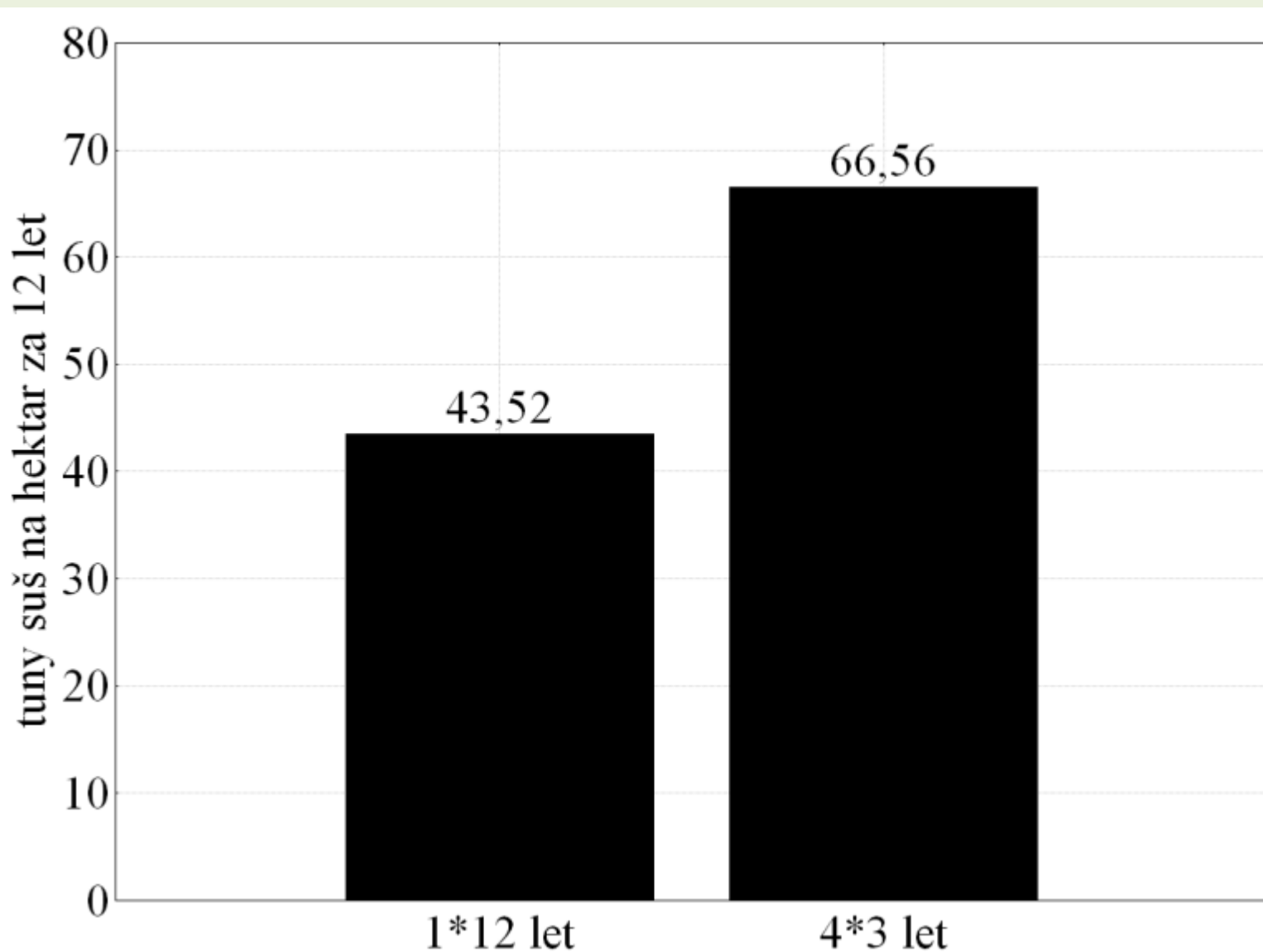
výnosy v $t_{suš}$ /ha/rok u sledovaných klonů topolů a vrby ve 3 a 12letém obmýtí (1998–2010)

Klon	4 × 3 roky	1 × 12 let
P-nigsim-412	8,80	6,22
P-nigsim-410	8,08	2,28
P-nigsim-413	5,09	2,96
P-nigsim-414	4,62	2,61
P-eurNLB-264	3,83	5,06
P-dellau-415	2,87	2,63
P-nigLuž-003	-	5,71
P-nigKun-035	-	2,72
P-euraCZ-532	-	4,09
P-iamNE2-430	-	4,63
S-vimPuG-253	5,87	0,8

průměr tun sklizené sušiny na hektar u 6 topolů sklizených v 12 a 3letém obmýtí, 12 let růstu

srovnání s rekultivací v německé Lužici

- Pro srovnání s naším porostem RRD na rekultivované výsypce může být použit pokus založený v oblasti těžby Welzow-Süd. Topoly (*Populus* ssp., sekce *Tacamahaca*) a vrby (*Salix viminalis*) byly vysázeny na místech, kde proběhla povrchová těžba lignitu. Jednotlivé klony zde dosahovaly výnosů 2,5–11,7 $t_{\text{suš}}/\text{ha}$ za první tři roky růstu, v průměru pak 5,25 $t_{\text{suš}}/\text{ha}$ za 3 roky v závislosti na substrátu, na kterém byly klony vysázeny. V paralelním pokusu na zemědělské půdě se stejným sortimentem klonů, sponem a založením byly zjištěny výnosy v rozmezí 6,6–22,8 $t_{\text{suš}}/\text{ha}$ za 3 roky růstu (Bungart et al., 2000).

závěry

- Nejlepší výsledky měly klony křížence *P. nigra* × *P. simonii* (P-410, P-412, P-413, P-414), které dosáhly průměrného výnosu 5,37 t_{suš}/ha/rok z pěti sklizní a zachovaly si dobrou vitalitu i po 15. roce pěstování. Při uvedených výnosech a současných ekonomických podmínkách by byla produkce biomasy z výmladkové plantáže efektivní pouze v případě, kdyby byly pro založení prostu využity finanční prostředky na rekultivaci, neboť zemědělské dotace (SAPS) nejsou pro lesnickou rekultivaci dostupné.
- Ve srovnání s růstem jiných dřevin používaných na Lochočické výsypce (modříny, javory, jasany, břízy) je možno hodnotit růst topolů a vrb jako velmi dobrý. Topoly, respektive vybrané klony z testovaného sortimentu je proto možné doporučit k lesnické rekultivaci podobných lokalit v severočeském regionu pro tvorbu primární stromové vegetace, příznivého podrostního klimatu a zkvalitnění půd (zvýšení obsahu humusu). Podle cílů rekultivace je možno doporučené topoly pěstovat výmladkovým způsobem v obmýtí 3–5 let po dobu 15 let nebo nevýmladkovým způsobem s obmýtím a životností porostu 15–20 let.

použitá literatura

- **Adegbidi, H. G., Volk, T. A., White, E. H., Abrahamson, L. P., Briggs, R. D., Bickelhaupt, D. H.** (2001): Biomass and nutrient removal by willow clones in experimental bioenergy plantations in New York State. *Biomass and Bioenergy*, vol. 20, no. 6, p. 399–411.
- **Bungart, R., Bens, O., Hüttl, R. F.** (2000): Production of bioenergy in post-mining landscapes in Lusatia: Perspectives and challenges for alternative landuse systems. *Ecological Engineering*, no. 16, suppl. 1, p. 5–16.
- **Fischerová, Z., Tlustoš, P., Száková, J., Šichorová, K.** (2006): A comparison of phytoremediation capability of selected plant species for given trace elements. *Environmental Pollution*, vol. 144, p. 93–100.
- **Komárek, M., Tlustoš, P., Száková, J., Chrastný, V.** (2008): The use of poplar during a two-year induced phytoextraction of metals from contaminated agricultural soils. *Environmental Pollution*, vol. 151, p. 27–38.
- **Pacaldo, R. S., Volk, T. A., Briggs, R. D.** (2011): Carbon balance in short rotation willow (*Salix dasyclados*) biomass crop across a 20-year chronosequence as affected by continuous production and tear-out treatments. *Aspects of Applied Biology*, vol. 112, p. 131–138.
- **Perttu, K., L.** (1998): Environmental justification for short rotation forestry in Sweden. *Biomass and Bioenergy*, vol. 15, no. 1 p. 1–6.
- **Šír, M., Weger, J., Vondrka, A.** (2009): Klimatická účinnost porostů rychle rostoucích dřevin v krajině. *Acta Pruhoniana*, č. 92, s. 45–50.
- **Tlustoš, P., Száková, J., Vysloužilová, M., Pavlíková, D., Weger, J., Javorská, H.** (2007): Clonal and seasonal variation of As, Cd, Pb, and Zn uptake by willows (*Salix* ssp.) grown in contaminated soils. *Centr. Europ. Journal of Biology*, vol. 2, p. 254–276.
- **Weger, J., Bubeník, J.** (2011): Hodnocení výnosu a růstu domácích vrb po 14 letech výmladkového pěstování. *Acta Pruhoniana*, č. 97, s. 39–46.
- **Weger, J., Bubeník, J.** (2011): Evaluation of biomass production of poplars and willows on Lochočice spoiler heap – mine after 15 years of coppicing (in czech). *Acta Pruhoniana*, vol. 99, p. 73–83.

děkuji za pozornost
bubenik@vukoz.cz

Acknowledgement:

Presented results were obtained with support from project:
MV-73029-1/OBV-2011